

Jaarverslag 2013

Agentschap Inspectie RWO - cel onroerend erfgoed

Inleiding

In 2013 werd de handhaving onroerend erfgoed verder op punt gesteld.

Het aantal processen-verbaal lag in de lijn van het aantal processen-verbaal in 2012. Dit is een gevolg van de opleiding voor verbalisanten bouwinspectie en wooninspectie die nu ook dossiers onroerend erfgoed behandelen.

Ongeveer 95 % van de processen-verbaal in 2013 werden opgemaakt door verbalisanten van Inspectie RWO.

Een groot aantal dossiers had nog steeds betrekking op verwaarlozing van monumenten, maar ook werken zonder machtiging of vergunning aan beschermde monumenten en stads-en dorpsgezichten namen een belangrijke plaats in.

Het valt op dat er veel seponeringen en weinig gerechtelijke uitspraken zijn. Het probleem van de septs zal aangekaart worden in de commissie handhavingsbeleid van februari 2014.

Nieuw in 2013 was ook het protocol met Onroerend Erfgoed dat werd afgesloten op 28 oktober 2013 en waarvoor in 2014 nog concrete modellen zullen worden ontworpen.

De sector onroerend erfgoed maakt zich ondertussen klaar voor de inwerkingtreding van het Onroenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Klachten/Vragen tot interventie

De klachten/vragen tot interventie in de sector onroerend erfgoed zijn afkomstig van erfgoedconsulenten (ongeveer 60%), parlementaire vragen, burgers, gemeenten, kantschriften van het parket, ...

Maar ook de persberichten blijken voor Inspectie RWO een waardevolle bron van informatie te zijn om een probleemsituatie op te sporen.

En een onderzoek ter plaatse kan een inbreuk in de omgeving aan het licht brengen.

Het aantal klachten is sowieso echter maar het topje van de ijsberg, gelet op de meer dan 13.000 beschermingen. Daarnaast zijn er ook de inbreuken aan niet-beschermd archeologisch patrimonium.

Plaatsbezoeken/Inspecties

Plaatsbezoeken/inspecties leiden meestal tot het opstellen van een proces-verbaal.

In een aantal gevallen kan echter geen overtreding worden vastgesteld. Deze plaatsbezoeken zijn dan niet opgenomen in de tellingen.

Ook de rechter kan beslissen dat een plaatsbezoek in aanwezigheid van de inspecteur onroerend erfgoed wenselijk is. Deze plaatsbezoeken worden evenmin opgenomen in de tellingen.

Stilleggingen

In een aantal gevallen volstaat een inspectie met opmaak van proces-verbaal niet, maar is een staking van de handelingen noodzakelijk.

Het spreekt voor zich dat in dossiers verwaarlozing een stillegging geen zin heeft; hier dient de overtreder juist aangezet tot handelen.

Onderstaande tabel en grafiek tonen de evolutie van het aantal stilleggingen sinds de opstart van Inspectie onroerend erfgoed in 2006.

van	tot	stilleggingen
1/01/2006	31/12/2006	2
1/01/2007	31/12/2007	4
1/01/2008	31/12/2008	14
1/01/2009	31/12/2009	16
1/01/2010	31/12/2010	20
1/01/2011	31/12/2011	9
1/01/2012	31/12/2012	14
1/01/2013	31/12/2013	21

Inspectie Onroerend Erfgoed:
evolutie stilleggingen

Processen-verbaal en herstellvorderingen

In een aantal gevallen zal het preventieve luik echter niet volstaan en zal rechtsherstel via het curatieve luik moeten gebeuren.

In 2013 werden 124 processen-verbaal en 36 herstellvorderingen opgesteld. Dit ligt ver boven de normen die in de beheersovereenkomst tussen de Vlaamse regering en het agentschap werden afgesproken. Deze normen werden destijds vastgesteld op basis van het gemiddelde van de laatste drie jaren (2007-2009, d.i. sinds het eerste volledige jaar dat de handhaving werd ondergebracht bij het agentschap Inspectie RWO tot het jaar voorafgaand aan het afsluiten van de nieuwe beheersovereenkomst), zijnde 40 processen-verbaal en 16 herstellvorderingen. Ook de norm van het aantal controles (minimum 30 per jaar) werd in ruime mate overschreden. De inspanningen van het agentschap om bijkomend te investeren in onroerend erfgoed werpen dus hun vruchten af.

De processen-verbaal werden in het bijzonder opgesteld wegens verwaarlozing en het niet naleven van de vergunnings-of machtigingsplicht of van de voorwaarden in de vergunning of machtiging. Dat het aantal processen-verbaal in de lijn ligt van 2012 heeft te maken met de inzet van de bijkomende verbalisanten ten gevolge van de synergie tussen de verschillende beleidsvelden.

De verhoging van het aantal herstellvorderingen is het gevolg van een bijkomende aanstelling tot gemachtigd ambtenaar onroerend erfgoed.

Inspectie RWO is enkel bevoegd om herstel te vragen via een herstellvordering; het agentschap Onroerend Erfgoed blijft echter bevoegd voor het verlenen van een machtiging met een andere inhoud. Aanslepende gesprekken met Onroerend Erfgoed beschermen de verwaarlozer echter niet tegen een veroordeling.

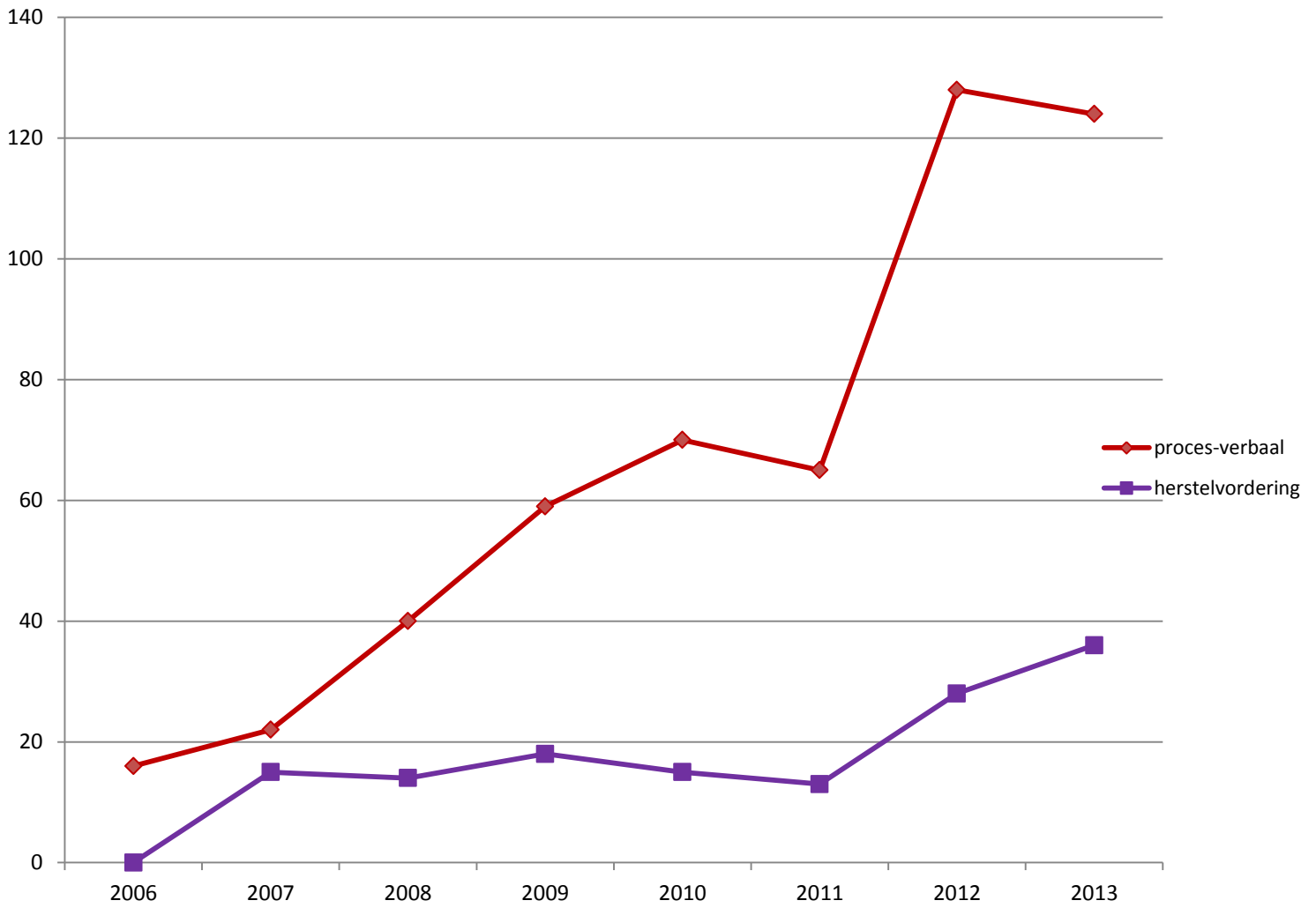
Ongeveer 95 % van de processen-verbaal werd opgesteld door verbalisanten van Inspectie RWO, 5 % door externen (politie). Op dit ogenblik hebben ambtenaren van een gemeente geen verbalisatiebevoegdheid. Het Onroerenderfgoeddecreet en het (toekomstig) uitvoeringsbesluit voorzien dit wel op voorwaarde dat betrokkene over een bekwaamheidsbewijs beschikt.

In ongeveer één vijfde van de dossiers was er een link met een overtreding ruimtelijke ordening.

Hierbij de evolutie van het aantal processen-verbaal en herstellvorderingen sinds de opstart van Inspectie onroerend erfgoed in 2006.

van	tot	totaal aantal	
		PV	HV
1/01/2006	31/12/2006	16	0
1/01/2007	31/12/2007	22	15
1/01/2008	31/12/2008	40	14
1/01/2009	31/12/2009	59	18
1/01/2010	31/12/2010	70	15
1/01/2011	31/12/2011	65	13
1/01/2012	31/12/2012	128	28
1/01/2013	31/12/2013	124	36

Inspectie Onroerend Erfgoed: evolutie processen-verbaal en herstellvorderingen

ANTWERPEN

Edegem, Hof ter Linden: In 2012 werd proces-verbaal opgesteld met betrekking tot het verwijderen van sculpturen en schilderijen uit het kasteeldomein. In 2013 werden twee van de schilderijen getraceerd op een tentoonstelling in een Liers museum. Op beide schilderijen werd bewarend beslag gelegd.

Mechelen, Kasteel Moyson: Werken in uitvoering aan het kasteel Moyson en de bijgebouwen. Er werd een stakingsbevel Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed opgelegd.

Antwerpen, Huis Bovie: er werd een stakingsbevel opgelegd met betrekking tot het uitvoeren van interieurwerken zonder machtiging van onroerend erfgoed: het ontleisteren van muren, het uitbreken van stenen vloeren,....

Geel, Oosterlomolen: Er werd een proces-verbaal opgesteld met betrekking tot de ernstige verwaarlozing van de Oosterlomolen.

LIMBURG

Borgloon, stoomstroopfabriek: deze winnaar van de Vlaamse Monumentenprijs 2007 bleek ernstig verwaarloosd. De eigenaar weigerde om budgettaire redenen nog verdere werken uit te voeren. Na het opstellen van een proces-verbaal en de opmaak van een herstelvordering werden toch voorlopige maatregelen genomen en ondertussen is er de intentie om alsnog de site te restaureren.

Borgloon, stadshoeve: dit pand werd door de toenmalige eigenaar voor een groot deel zonder vergunning gesloopt. Deze illegale sloping werd door inspectie RWO in januari 2008 stilgelegd. Nadien werd de deels gesloopte woning in 2009 gekocht door het stadsbestuur van Borgloon. Sindsdien werden geen concrete verdere acties tot behoud/herstel genomen. Medio 2013 was er een instorting waarbij een balk tot tegen een aanpalende woning verzakte. Als eerste stap in de handhaving werd daarom een proces-verbaal wegens verwaarlozing opgesteld. Bij de gemeente zou wel de intentie bestaan om de problemen aan te pakken, maar begin 2014 is de toestand nog steeds onveranderd.

OOST-VLAANDEREN

Buggenhout, Maricolleweg, Verhaeverts Stede of Cruysvelstede. Dit kasteeltje werd volledig gerenoveerd waarbij alle originele elementen werden verwijderd. Volledig nieuw pleisterwerk binnenin. Natuursteen aan de gevel werd hersteld met pleisterwerk. Proces-verbaal werd opgesteld en de werken werden stilgelegd.

Aalter, Weibroekdreef, Teerlinckmolen: er werd proces-verbaal opgesteld wegens ernstige verwaarlozing van een molenromp (industriel erfgoed). De gemeente is van plan de molen (niet maalvaardig) te restaureren.

Haaltert, Brantegemstraat, Keiberg, vallei van de Molenbeek (beschermd landschap): gescheurd permanent grasland, omgezet naar akkerland, beplant met maïs. Proces-verbaal werd opgesteld.

VLAAMS-BRABANT

Portaal – beschadigd plafond

Onverantwoorde opslag originele interieurelementen

Onverantwoorde opslag van originele vloertegels van het interieur van het kasteel “Hof ter Meeren” (in open lucht zonder beschutting tegen ongunstige weersomstandigheden)

Zaventem – Sterrebeek, Hof ter Meeren: op basis van een klacht van het agentschap Onroerend Erfgoed werd een onderzoek ter plaatse uitgevoerd naar verwaarlozing. Het wagen- en koetshuis bleken ernstig verwaarloosd. Proces-verbaal werd opgemaakt in 2013, de herstelvordering volgde in januari 2014.

Stutting van de gevels

zicht gelijkvloers tot nooddak

Uitgebroken schrijnwerk

Gedeelten plafond en vloeren verdwenen

Tienen, voormalig Sint-Janshospitaal: op vraag van het agentschap Onroerend Erfgoed werd een onderzoek ter plaatse uitgevoerd, waarbij de ernstige verwaarlozing van het pand kon worden vastgesteld, zowel wat betreft het interieur als het exterieur. In 2013 werd een proces-verbaal opgesteld en voor de opmaak van de herstellvordering zal de ondersteuning van een extern stabiliteitsingenieur worden ingeroepen. Ondertussen werd wel een volledige schoring van het pand en een nooddak gerealiseerd.

Dak en verdieping ingestort (zicht binnenplaats)

Schrijnwerk beschadigd en plaatselijk niet aanwezig

Dak en verdieping ingestort (achterkant gebouw)

Dak deels ingestort – schrijnwerk grotendeels verdwenen en/of zwaar verwaarloosd

Steenokkerzeel, “ Hof te Veaux”: actie n.a.v. een ambtshalve opsporing van het agentschap Inspectie RWO, waarbij een ernstige verwaarlozing van interieur en exterieur werd aangetroffen. Delen van het geheel zijn volledig ingestort (dak en verdieping). In 2013 werd proces-verbaal opgemaakt en in januari 2014 vraagt de eigenaar een restauratiepremie aan om het schrijnwerk en het dak te herstellen.

Plaatsen van constructies

plaatsen van zonnepanelen op de woning

Plaatsen van berging en paardenstal

compartimenteren van de paardenweide

Leuven - Korbeek-Lo: op basis van een klacht van het agentschap Onroerend Erfgoed werd een onderzoek ter plaatse uitgevoerd binnen het beschermde landschap. Er werd proces-verbaal opgesteld zowel voor onroerend erfgoed (13.03.2013) als voor ruimtelijke ordening (26/03/2013). De vastgestelde inbreuken waren het aanbrengen van zonnepanelen op het dak van de woning, bouwen van een paardenstal en een constructie, vertuining (aanleg van een moestuin) van het landschap, het aanbrengen van een worteldoek en het compartimenteren van de paardenweide. Ondertussen is een gedeelte spontaan hersteld en een gedeelte vergund en/of gemachtigd.

WEST-VLAANDEREN

Situatie 2010

Situatie 2013

Veurne – Vinkem, Zomerweg 2, boerenarbeidershuisje: na een vrij intens voortraject, waarbij het dossier oorspronkelijk door het parket werd geseponeerd, een architect werd aangesteld voor ondersteuning bij de opmaak van de herstelvordering en een burgerlijke dagvaarding werd uitgebracht, werden de eigenaars op 21 november 2013 uiteindelijk veroordeeld tot herstel van het pand in zijn vorige toestand. Ondertussen werd echter bij proces-verbaal van 14 november 2013 vastgesteld dat de huidige toestand van het pand niet meer strookt met de herstelvordering, dit door de vrij belangrijke tijdsperiode tussen aanvankelijk proces-verbaal en de uiteindelijke uitspraak: waar

bij de herstellvordering belangrijke schadefenomenen werden vastgesteld, kan momenteel enkel nog geconcludeerd worden dat het pand grotendeels is ingestort op enkele wanden na. Vanuit de eigenaars is geen enkele intentie om een restauratie of reconstructie van het pand aan te vatten. Inspectie RWO heeft opdracht gegeven tot betekening van het vonnis en zal blijven ijveren voor het herstel.

Situatie 2009

Situatie begin 2014

Oostende, Stuiverstraat, de lange Schuur: nadat in 2009 een proces-verbaal en in 2010 een herstellvordering werden opgemaakt, werd een restauratiedossier ingediend. Dit dossier werd in 2013 voor de heropbouw van de schuur en de restauratie van het nog rechtstaande gedeelte ontvankelijk verklaard. Begin 2014 werd nog niet gestart met de restauratie.

Situatie 2012

Situatie begin 2014

Beernem, Knesselarestraat, voormalige steenbakkerij: na de opmaak van een proces-verbaal in 2012 werd in 2013 een herstellvordering opgemaakt. Begin 2014 is er een overleg gepland tussen de eigenaar en het agentschap Onroerend Erfgoed. Op het terrein zelf gaat de toestand anno 2014 verder achteruit. Zoals eerder vermeld, beschermen gesprekken met Onroerend Erfgoed de verwaarlozer echter niet tegen een veroordeling.

Brugge, Sint-Pietersgroenestraat, belvédèretorentje: op basis van een klacht van het agentschap Onroerend Erfgoed werd in 2012 een onderzoek ter plaatse uitgevoerd naar de verwaarlozing van het belvédèretorentje. Het torentje bleek verwaarloosd. Na opmaak van een proces-verbaal werd een restauratiedossier (ZEN, i.e. monument zonder economisch nut) opgemaakt dat in 2013 werd goedgekeurd. Begin 2014 werd nog niet gestart met de werkzaamheden.

Damme, Damse Vaart-West, hoeve (monument en stadsgezicht): via het agentschap Onroerend Erfgoed werd vernomen dat de hoeve met aanhorigheden reeds geruime tijd wordt verwaarloosd. Na het opmaken van een proces-verbaal in 2013 naar aanleiding hiervan heeft de berokken eigenaar een stedenbouwkundige vergunning tot het verbouwen van een hoevewoning aangevraagd en bekomen op 12 november 2013. De onderhoudspremiedossiers voor de woning en stalling werden eind 2013 goedgekeurd. Begin 2014 werd nog niet gestart met de werkzaamheden.

Voorbeelden realisaties ten gevolge van optreden Inspectie Onroerend Erfgoed

Naast de voorbeelden hieronder vermeld, zijn ook in tal van dossiers besprekingen lopende met het oog op herstel.

ANTWERPEN

Laakdal, stoomzagerij: Bij navolgend proces-verbaal werd vastgesteld dat fase 1 van de herstelmaatregel werd uitgevoerd. De machines werden voorzien van een stevige omkasting zodat ze voorlopig worden beschermd tegen ongunstige weersomstandigheden en geen verdere schade kunnen oplopen.

LIMBURG

Lanaken - Veldwezelt (archeologie): uitvoering van de herstelmaatregelen van de verwaarloosde beschermde archeologische site Veldwezelt/Lanaken. In 2013 werd in dit dossier een vergunning verleend voor het uitvoeren van beschermings- en ontsluitingswerken van de Neanderthalsite. Ondertussen werden de werken aangevat en werd de begroeiing reeds van de site verwijderd. In februari 2014 zullen de opgravingen van een gedeelte van de site van start gaan. Nadien zullen afdaken worden geplaatst en zal de site voor het publiek toegankelijk worden gemaakt.

OOST-VLAANDEREN

Situatie 2010

Situatie 2013

Gent, Sofie Van Akenstraat: deze werken werden reeds in het jaarverslag van 2012 opgenomen naar aanleiding van de start van de werken na gerechtelijke procedure. De nodige vergunningen werden bekomen. De oorspronkelijke bedoeling was dat deze werken opgeleverd zouden worden in het najaar van 2013. Door omstandigheden is de uitvoeringstermijn uitgelopen en zullen de werken in 2014 opgeleverd worden. Momenteel is de karkasrestauratie voor 95% uitgevoerd (met uitsluiting van deuren, aansluiting regenwaterafvoer en afwerkingslagen); de binnenaafwerking dient nog opgestart te worden (pleisterwerken, bevloering, schouwmantels, binnenschrijnwerk, ...).

Lokeren, Heirbrugstraat 160, molenaarswoning bij de Heirbrugmolen: deze molenaarswoning was wederrechtelijk gesloopt. In de loop van 2012 werd, na intens overleg tussen het agentschap Onroerend Erfgoed en de eigenaar alsnog een vergunning afgeleverd voor de herbouw (geen letterlijke reconstructie). Deze woning is, op de binnenaferking na (het betreft een stadsgezicht, dus het interieur is niet beschermd), momenteel volledig uitgevoerd.

VLAAMS-BRABANT

Situatie vóór actie Inspectie RWO

Situatie bij vaststelling uitvoering Fase 1 HV

Aarschot, De Witte Molen beschermd monument: na een klacht van het agentschap Onroerend Erfgoed werd de ernstige verwaarlozing van het interieur en het exterieur van de molen vastgesteld. Bovendien was er een wederrechtelijk aangebouwde constructie aanwezig. In 2011 werd proces-verbaal opgesteld, de herstellvordering werd ingeleid in 2012. In 2013 is een proces-verbaal van uitvoering van de eerste fase (dringende werken) opgemaakt. Het betreft hier een spontaan herstel.

Situatie vóór actie Inspectie RWO

Spontaan herstel in uitvoering

Zaventem (Sterrebeek), Kasteel “Hof ter Meeren”: door de lokale politie werd in 2006 een aanvankelijk proces-verbaal opgemaakt, hetwelke werd geactualiseerd in 2013 door het agentschap Inspectie RWO. De aanvankelijke herstelvordering van 2007 is begin 2014 geactualiseerd. Momenteel is een spontaan herstel van het kasteel in uitvoering.

Machelen - Diegem, “Duivenmolen”: Naar aanleiding van een parlementaire vraag werd een onderzoek ter plaatse uitgevoerd waarbij geconcludeerd werd dat de volledige site, door jarenlange ernstige verwaarlozing, is herleid tot een totaal ruïneuze toestand. In 2013 werd een proces-verbaal opgesteld en gezien de vrij complexe toestand ter plaatse werd ervoor geopteerd de herstellvordering uit te besteden aan een extern architectenbureau. Deze opdracht, namelijk het uitwerken van een “basis-restauratiedossier”, wordt eind februari 2014 opgeleverd.

Situatie vóór actie Inspectie RWO

Herstel Fase 1: dringende instandhouding

Herstel Fase 1: opslag van originele materialen voor reconstructie

Landen, Sint-Petrushoeve (vakwerkwoning): In 2006 en 2009 werden twee processen-verbaal in dit dossier opgemaakt, waarbij in 2007 en 2008 herstellvorderingen werden opgemaakt. Het pand is momenteel echter ingestort. Na gerechtelijke veroordeling werd het pand verkocht en in 2013 kon uiteindelijk een proces-verbaal van uitvoering voor fase 1 (dringende instandhoudingswerken) worden opgemaakt.

WEST-VLAANDEREN

Situatie 2009

Situatie begin 2014

Situatie 2009

Situatie begin 2014

Oostende, Sportstraat, taverne La Bagatelle: door interieur- en exterieurwerkzaamheden werd het oorspronkelijk architecturaal concept van het monument aangetast. Na het opmaken van een proces-verbaal en herstelvordering werden de eigenaars op 15 december 2009 veroordeeld tot herstel van het pand. Er werd eind 2013 een proces-verbaal van de uitvoering van het vonnis opgemaakt.

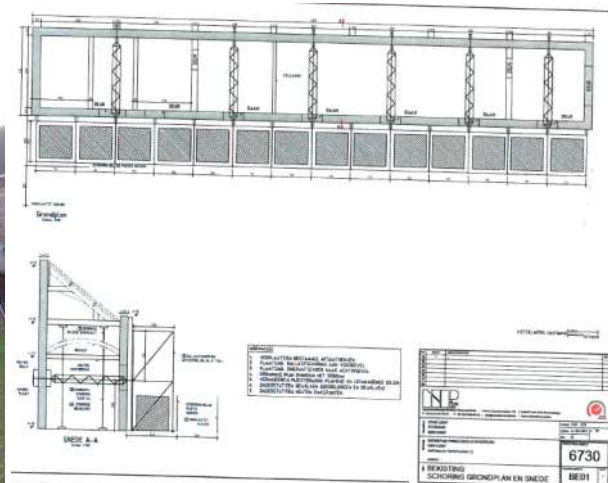
Stabiliteitsproblemen

In dossiers betreffende verwaarlozing van monumenten stelt zich in een aantal gevallen een probleem inzake de stabiliteit van het gebouw. Inspectie RWO dient in dergelijke gevallen soms over te gaan tot het aanstellen van een stabiliteitsingenieur.

Bij ernstige problemen wordt ook de burgemeester op de hoogte gebracht. Het spreekt vanzelf dat deze niet zomaar kan gebruik maken van artikel 135, §2 Nieuwe Gemeentewet om het pand te slopen. Hij moet ook rekening houden met de omzendbrief van 6 april 1998 betreffende de problematiek rond verwaarlozing, verval en sloop, die stelt dat eerst alle andere mogelijkheden dienen uitgeput te zijn, zoals bijvoorbeeld stutten, verankeren, afdekken, afsluiten voor het verkeer, demonteren van bepaalde onderdelen. Het verslag van een stabiliteitsingenieur is in die zin dan ook al nuttig gebleken.

Maar ook in het kader van een herstelvordering wordt de oplossing voor een stabiliteitsprobleem soms uitbesteed aan een stabiliteitsingenieur.

OOST-VLAANDEREN

Gent, Ekkergerstraat: na een klacht door de buren en de verantwoordelijke buurtwerking (inzake openbare veiligheid) werd een onderzoek ingesteld naar het zogenaamde “parkgebouw” te Ekkerger, Gent. De situatie ter plaatse bleek echter van die aard te zijn dat dringende instandhoudingswerken noodzakelijk waren. Door de eigenaar (stad Gent) en de diensten van IRWO werd een verder onderzoek (onafhankelijk van elkaar) inzake de meest noodzakelijke werken opgestart onder begeleiding van een ingenieur stabiliteit. De (vrij uitgebreide) stutwerken voor het geheel van het pand werden ondertussen aanbesteed door de eigenaar.

Wortegem-Petegem – Moregem, kasteel van Moregem: in 2009 en 2010 werd verslag en proces-verbaal opgesteld in dit dossier (waarbij bij de tweede controle reeds beroep werd gedaan op de ondersteuning van een stabiliteitsingenieur). Naar aanleiding van een plaatsafstapping door de rechter vond een plaatsbezoek plaats op 18 juni 2013. Ook hier werd de ondersteuning van een ingenieur ingeroepen om de stabiliteitsproblemen duidelijk te kunnen voorstellen (en dit vanuit een externe en onafhankelijke bron).

VLAAMS-BRABANT

Leuven, Parijsstraat 38, herenhuis “De Lusthof”: De woning werd in 1996 onbewoonbaar verklaard en staat sindsdien te verkommeren. In januari 2013 werd er proces-verbaal opgemaakt en werd de eigenaar aangemaand dringend tot een geheel herstel (interieur + exterieur) over te gaan.

In augustus 2013 berichtte de media dat de voorgevel op instorten stond en werd de winkelwandelstraat omwille van de veiligheid afgesloten voor alle verkeer/voetgangers. Gesprekken werden opgestart tussen eigenaar – stadsbestuur en agentschap Onroerend Erfgoed. Er werd afgesproken dat er voorlopig enkel een restauratiedossier zou ingediend worden voor de voorgevel.

Een gedeeltelijke restauratie is echter niet voldoende om de eigenaar van zijn verplichting tot herstel van het gehele pand te ontslaan.

In het kader van de vaststelling van de actuele toestand en het inleiden van een herstellvordering werd er in november 2013 een bijkomend plaatsbezoek georganiseerd door agentschap Inspectie RWO in aanwezigheid van een erfgoedconsulent van agentschap Onroerend Erfgoed. Tijdens dit plaatsbezoek werd vastgesteld dat er gebrekkig en onvoldoende werd gestut en dat er mogelijk instortingsgevaar was ter hoogte van de schouwmassieven (zie foto's).

De gemachtigd ambtenaar Onroerend Erfgoed informeerde de burgemeester en verzocht deze laatste op te treden (artikel 135, §2 Nieuwe Gemeentewet) . De burgemeester vaardigde hierop een politiebevel uit om eigenaar te verplichten onmiddellijk te stutten. Deze werken vonden plaats in december 2013.

Toestand na instorten muur hoofdgebouw

Toestand na het nemen van de opgelegde consolidatiemaatregelen (stutting/schoringswerken)

Sint-Genesius-Rode, "Blarethoeve": Het betreft een inbreuk van ernstige verwaarlozing die vele jaren geleden werd vastgesteld. Er werden in het verleden verschillende processen-verbaal Onroerend Erfgoed én Ruimtelijke Ordening opgemaakt waaronder het laatste in 2013 met stakingsbevel VCRO.

Enkele dagen vóór de milieustakingsvordering zou behandeld worden door de milieustakingsrechter, kreeg het agentschap Inspectie RWO bericht van de eigenaar dat er een muur van het hoofdgebouw was ingestort. Hierop werd onmiddellijk een plaatsbezoek georganiseerd in aanwezigheid van een stabiliteitsingenieur om samen met agentschap Inspectie RWO vaststellingen te doen en onmiddellijke consolidatiemaatregelen af te spreken met / op te leggen aan de bouwheer. Inmiddels werd er gunstig advies gegeven door agentschap Onroerend Erfgoed m.b.t. nieuwe plannen om de bijgebouwen te restaureren/reconstrueren.

LIMBURG

Heers, kasteel van Heers: in dit dossier werd in 2013 een aanbesteding uitgevoerd door het architectenbureau “Erfgoed & Visie” in functie van het onderzoek naar een mogelijke casco-restauratie van het pand en zijn aanhorigheden met de bedoeling een primair restauratiebestek te bekomen (samenbrengen van alle gegevens, uitwerken van een restauratievisie, uitwerken van een bestek, meetstaten en een zo goed mogelijk uitgewerkte raming). Ook hier werd een stabiliteitsingenieur ingeschakeld om de nodige vaststellingen te doen met betrekking tot het kasteel en de bijhorende gebouwen. Dit onderzoek werd afgerond in oktober 2013 en verdere mogelijke opties worden momenteel door de administratie onderzocht.

Ondertussen werden wel enkele veiligheidswerken uitgevoerd in en rond het kasteel (naar aanleiding van de uitgevoerde studie):

- Ramen en deuren op de gelijkvloerse verdieping werden dichtgemetseld of gebarricadeerd. Eveneens werden de sloten van de hoofdboort van het kasteel versterkt. Deze werken zijn uitgevoerd om “toeristen” weg te houden uit het kasteel.
- In de opslagruimtes onder de koer van het kasteel en plaatselijk in het kasteel werden (gedeeltelijk bijkomende) stutten aangebracht om de veiligheid van gebouw (kasteel) en site te verzekeren.

OOST-VLAANDEREN

Situatie 2012

Toestand eind 2013

Gent, Sint-Annaplein: gedurende het laatste decennium van vorige eeuw werden een drietal herenwoningen onrechtmatig gesloopt. Een ambtshalve uitvoering, opgelegd bij arrest, werd in 2010 opgestart. Na het bekomen van de nodige vergunningen werd op 14.01.2013 een openbare aanbesteding gehouden voor de uitvoering der werken. Op 15 augustus 2013 werden de werken opgestart. De huidige stand van zaken (einde 2013) houdt in dat de nodige verstevigingen van de bouwput zijn uitgevoerd (berliner-wanden), de vloer van de kelder is uitgevoerd en de nodige wapeningen voor de opgaande wanden van de kelderverdieping zijn uitgevoerd. Het einde der werken is voorzien in 2015. Ook hier is een ingenieur stabiliteit ingeschakeld voor de opvolging van het ontwerp en de uitvoering.

Gerechtelijke uitspraken

Hof van Beroep Gent van 29 maart 2013 (betreft Tessenderlo, tiendenschuur – verwaarlozing van een beschermd monument) : het hof oordeelt dat er geen sprake is van passiviteit van de overheid en zo dit wel het geval was, kan deze passiviteit van de overheid nog geen rechtvaardiging van de eigen passiviteit van de beklagden vormen; het herstel strekt zich uit tot de gehele schade; het behoort het hof niet toe de opportuniteit van de gevorderde maatregel te beoordelen; in casu geen overschrijding van de redelijke termijn, maar zelfs bij overschrijding van de redelijke termijn kan de rechter nog steeds de gevolgen van het misdrijf doen ophouden en voorkomen dat de beklagden het voordeel uit het misdrijf behouden; de herstellvordering wordt gefaseerd toegekend met een dwangsom per niet uitvoering van een fase. Tegenpartij tekent (opnieuw) cassatieberoep aan; Ondertussen is de tiendenschuur steeds verder aan het verkommeren.

Hof van Beroep Gent van 19 april 2013 (betreft Koksijde, La Coursive, verwaarlozing van een beschermd monument) : behandeling van de herstellvordering wordt uitgesteld ondanks protest van de advocaat van het Vlaams Gewest : er was weliswaar een vergunning voor werken verleend in 2012, maar de werkzaamheden liggen stil en het gebouw is verder aan het verkommeren.

Hof van Beroep Gent van 19 april 2013 (betreft 3 uitspraken inzake Melle, kasteel van Kwatrecht – werken zonder machtiging/vergunning aan een beschermd monument) : een niet bekrachtigd stakingsbevel kan geen aanleiding geven tot een administratieve geldboete. In dit dossier was een stakingsbevel in het kader van ruimtelijke ordening opgelegd aangezien er ook inbreuken ruimtelijke ordening waren begaan; een doorbreking werd vastgesteld op het ogenblik dat het stakingsbevel nog niet bekrachtigd was. Inspectie RWO heeft advies gevraagd inzake de slaagkansen voor cassatie. (opmerking : in dit dossier werden meerdere processen-verbaal opgemaakt en stakingsbevelen opgelegd; de arresten in casu betreffen een beroep tegen het vonnissen van de rechtbank van eerste aanleg Gent van 17 februari 2010; deze hadden administratieve geldboetes - opgelegd in 2008 naar aanleiding van een doorbreking van het stakingsbevel inzake storten van slib, verhoging van maaiveld en vellen van hoogstammige bomen - onwettig bevonden)

Hof van Beroep Brussel van 22 april 2013 (betreft Bierbeek, Wilderhof – werken zonder machtiging/vergunning in beschermd landschap) : de herstellvordering van de stedenbouwkundig inspecteur wordt gegrond bevonden behalve voor wat betreft het instandhouden van tennisterreinen en de afbraak van verlichtingspalen,; de debatten worden heropend voor wat betreft de herstellvordering onroerend erfgoed. Tegenpartij heeft cassatieberoep ingesteld.

Hof van Beroep Antwerpen van 22 juli 2013 (betreft Lanaken, apotheek – ontmanteling van beschermd monument) : de herstellvordering wordt afgewezen. De apotheek heeft wel erfgoedwaarde, maar is niet onlosmakelijk verbonden met het monument. De opstelling op de huidige locatie veroorzaakt geen schade aan de apotheek en is voordelig voor zowel de eigenaar van het monument, als de eigenaar van de apotheek en de publieke toegankelijkheid. In dit licht oordeelt het hof dat het kennelijk onredelijk is om de terugkeer van de apotheek naar het oorspronkelijke pand te eisen.

Hof van Beroep Gent van 20 september 2013 (betreft Brugge, Minnewater – ontsieren van een beschermd monument en stadsgezicht, constructie zonder vergunning) : Het hof oordeelt dat de herstellvordering van de stedenbouwkundig inspecteur onontvankelijk is en de herstellvordering van

de gemachtigd ambtenaar onroerend erfgoed ongegrond. Er werd cassatieadvies gevraagd door Inspectie RWO.

Corr. Gent van 22 januari 2013 (vonnis op verzet) (betreft Nevele, Vaartstraat – verwaarlozing van en werken zonder machtiging/vergunning aan een beschermd monument en dorpsgezicht): de herstellvordering wordt gefaseerd toegekend met een dwangsom van 250 euro per dag; indien de veroordeelde in gebreke blijft, is ambthalf uitvoering mogelijk; het vonnis is uitvoerbaar bij voorraad. Tegenpartij heeft hoger beroep ingesteld.

Corr. Leuven van 14 mei 2013 (betreft Lubbeek, maalterij – werken zonder machtiging/vergunning aan beschermd monument en dorpsgezicht): de herstellvordering in het kader van ruimtelijke ordening en onroerend erfgoed wordt toegekend, evenwel zonder dwangsom; de rechter stelt dat er wettelijk geen voorrangregeling is bepaald om aan de ene herstelmaatregel voorrang te geven op de andere; indien de veroordeelde in gebreke blijft, is ambthalf uitvoering mogelijk. Er werd beroep aangetekend.

Corr. Oudenaarde van 3 mei 2013 (tussenvonnissen) (betreft Wortegem-Petegem, kasteel van Moregem – verwaarlozing van beschermd monument): een plaatsbezoek wordt bevolen.

Corr. Oudenaarde van 20 december 2013 (betreft Wortegem-Petegem, kasteel van Moregem – verwaarlozing van beschermd monument): de rechter oordeelt dat de toestand volgens het beschermingsbesluit niet overeenkwam met de werkelijkheid; art. 159 GW dient te worden toegepast : het beschermingsbesluit moet buiten toepassing worden gelaten. De beklagden worden vrijgesproken. Er is beroep aangetekend.

Rb 1^e aanleg Brussel van 18 februari 2013 (betreft Halle, kindersanatorium – verwaarlozing van en werken zonder machtiging/vergunning aan een beschermd monument): de rechter oordeelt dat de herstellvordering onroerend erfgoed niet voor de burgerlijke rechter kan worden gebracht : de herstellvordering van de gemachtigd ambtenaar onroerend erfgoed wordt afgewezen. Er is beroep ingesteld voor wat betreft de beslissing inzake de herstellvordering onroerend erfgoed.

Rb. 1^e aanleg Leuven van 19 juni 2013 (betreft Leuven, Oude Markt – werken zonder machtiging/vergunning aan beschermd stadsgezicht) : een deskundige wordt aangesteld.

Rb. 1^e aanleg Turnhout van 30 september 2013 (betreft Herentals, Nederrij – verwaarlozing beschermd monument): de rechter verleent opschorting van de looptijd van de dwangsom voor fase 2 aangezien de oorspronkelijke eigenaar inspanningen geleverd had. Tegenpartij tekent hoger beroep aan, het Vlaams Gewest incidenteel beroep.

Rb.1^e aanleg Veurne van 21 november 2013 (betreft Veurne, boerenarbeidershuisje – verwaarlozing beschermd dorpsgezicht): de rechter oordeelt dat de herstellvordering ontvankelijk en gegrond is; de uitvoering van het herstel dient in fasen te worden uitgevoerd met een dwangsom van 250 euro per dag indien niet tijdig uitgevoerd; ambthalf uitvoering is mogelijk indien niet hersteld. Aan de gerechtsdeurwaarder is gevraagd om de uitspraak te betekenen teneinde de beslissing in kracht van gewijsde te doen treden.

Kortgeding Gent van 21 februari 2013 (betreft Wetteren, Prinsenhof – verwaarlozing van en werken zonder machtiging/vergunning aan beschermd monument en dorpsgezicht): de opheffing van de dwangsom wordt bevolen. Er werd hoger beroep ingesteld.

Kortgeding Gent 17 oktober 2013 (betreft Gent, Sint-Annaplein – sloping beschermd stadsgezicht) : de rechter oordeelt dat het bewarend beslag niet moet worden opgeheven. Tegenpartij heeft hoger beroep ingesteld.

Protocol met Onroerend Erfgoed

Op 28 oktober 2013 werd een protocol afgesloten tussen het agentschap Inspectie RWO en het Vlaams Instituut voor het Onroerend Erfgoed.

Met dit protocol beogen beide agentschappen, rekening houdend met elkaars opdrachten en de hieraan verbonden sterktes en zwaktes (aanwezigheid op het terrein en expertise versus juridische kennis inzake handhaving), maximaal samen te werken ter realisatie van het gemeenschappelijk doel, namelijk het behoud van (in ruime zin) beschermde erfgoedwaarden. Deze samenwerking moet niet alleen leiden tot een meer efficiënte inzet van de beschikbare middelen, maar tevens onderling tegenstrijdige beslissingen voorkomen.

Om de actualiteit van het protocol ook na de inwerkingtreding van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 te vrijwaren, houdt het nu al rekening met de nieuwe instrumenten en taakstellingen, voorzien in dit decreet. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen instrumenten die geen expliciete rechtsgrond behoeven om onmiddellijk te worden ingezet (bv. raadgevingen en aanmaningen – de “zachte” handhaving), en instrumenten die pas inzetbaar zijn na de inwerkingtreding van het nieuwe decreet.

Ook de prioriteiten bij de verwerking van klachten worden in het protocol vastgelegd.

Prioriteiten

Bij de verwerking van klachten zal Inspectie RWO voorrang geven aan :

- 1) erfgoed dat zonder onmiddellijk optreden verloren dreigt te gaan
- 2) schadelijke misdrijven of inbreuken in uitvoering
- 3) dossiers waarin verjaring dreigt
- 4) dossiers waarin de bevoegde minister om handhavingsacties verzoekt (positief injunctierecht)
- 5) optreden op vraag van gerechtelijke instanties

De overige dossiers worden afgehandeld volgens de beschikbare capaciteit van Inspectie RWO.

Aandachtspunten voor de toekomst

Verhogen van het handhavingsniveau

De uitdaging voor inspectie onroerend erfgoed ligt in het brengen van de handhaving onroerend erfgoed op een hoger niveau. De norm in de beheersovereenkomst kan hierbij omhoog, minstens tot een gemiddelde van de laatste vijf jaar.

Ook de verschillen binnen de provincies worden op termijn weggewerkt.

Het bestaande personeel van het agentschap Inspectie RWO krijgt de nodige opleidingen om hun competentieniveau op het beleidsveld onroerend erfgoed te verhogen, zodat zij multidisciplinair inzetbaar worden. Dit bestaat enerzijds in opleiding op terrein met nabespreking, anderzijds in het aanbieden van cursussen.

Het nieuwe decreet onroerend erfgoed

Anderzijds zal voldoende aandacht besteed moeten worden aan het nieuwe decreet en bijhorend uitvoeringsbesluit dat op komst is. Het zou immers de bedoeling zijn dat het decreet, mogelijk gefaseerd, in de loop van 2015 in werking treedt.

Het decreet, in het Belgisch Staatsblad verschenen op 17 oktober 2013, omvat een ééngemaakt handhavingsinstrumentarium voor bouwkundig erfgoed, landschappen en archeologie.

Het voorziet zowel in gerechtelijke als in bestuurlijke handhaving. Voor het uitwerken van de bestuurlijke handhaving werden zowel het milieuhandhavingsdecreet als de algemene wet bestuursrecht in Nederland als referentie gebruikt.

Vernieuwend is bovendien dat het decreet aandacht heeft voor de schade die nog aanwezig blijft wanneer een feitelijk herstel in de originele staat niet mogelijk is.

In elk geval zou door het nieuwe decreet de snelheid van ingrijpen worden verhoogd.

Het uitvoeringsbesluit bij het Onroerenderfgoeddecreet werd voor de eerste keer principieel goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 17 januari 2014.

Belangrijke bepaling inzake (onrechtstreekse) handhaving in het ontwerp van dit uitvoeringsbesluit is dat een aanvrager geen aanspraak kan maken op een erfgoedpremie voor de uitvoering van werkzaamheden waartoe hij al gehouden is op grond van zijn deelname aan een misdrijf of inbreuk onroerend erfgoed. Indien voor een monument toch een premie wordt uitgekeerd, bv. aan een rechtsopvolger of nieuwe eigenaar, kan het bedrag teruggevorderd worden.

De toepassing van het protocol

De samenwerking in het kader van het protocol tenslotte zal een leerproces zijn voor zowel Inspectie RWO als voor Onroerend Erfgoed.

Conclusie

In het jaar 2013 kreeg de handhaving onroerend erfgoed verder vorm.

Bedoeling is om op deze weg voort te gaan en het hoofd te bieden aan de uitdagingen die het nieuwe decreet inhoudt.